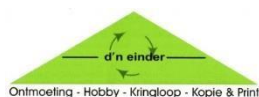

**JAARVERSLAG
NATUURWERKGROEP
LIEMPDE
2018**

Inhoud

Amfibieën overzetten Savendonksestraat 2018	13
Boomfeestdag	5
Busexcursie	20
De wilde bij in de Sort	29
Een echte wérkgroep	3
In memoriam	5
Jaarprogramma 2018 NWG Liempde	34
Jeugdnatuurwacht	22
Kleine Landschaps Elementen	6
Liempdse Catalpa gered	29
Liempdse wilgen	28
Natuurmomenten	15
Natuurrealisatie door NWG Liempde	25
Nestkastenpredatie – Steenuil	10
Nestkastenwerkgroep 2018	10
Pinksterweekend NWG Liempde	8
Plantenwerkgroep	7
Projecten SPILL/d'n Plissert	19
PR-werkgroep	20
Publicatie wallenboek	24
RO-groep, jaarverslag 2018	31
Slechtvalken in Liempde in 2018	12
Strategie NWG Liempde 2018-2022	3
Trektelpost "de Vlagheide" 2018	18
Vogelwerkgroep	17
Werkgroepen.....	35

Printwerk: Kopie & Print d'n einder
 Sluitappel 17
 5491 TS Sint-Oedenrode
 Tel.: 0413-490951 (b.g.g. 06-490950 of 06-15054360
 e-mail: kopie@deneinder.nl
www.deneinder.nl

Een echte wérkgroep!

In onze bestuursvergadering lachen we er wel eens om; wij zijn een echte wérkgroep. Er zijn nogal wat 'werkgroepen' die vooral praten en overleggen... dat doen wij ook. Maar wij zijn op de allereerste plaats een werkgroep. En in dit jaarverslag kan je zien wat een hoop werk er weer verzet is in 2018.

Onze Natuurwerkgroep Liempde heeft in 2018 haar 30-jarig bestaan gevierd. Ja, inderdaad, wij vonden dat er best wel wat te vieren was. In die dertig jaar hebben de leden een hele hoop prachtige projecten bedacht, uitgevoerd, bijgehouden, geteld en bestudeerd. Tijdens ons 25-jarig jubileum hebben we een overzichtsboek van alle projecten en activiteiten uitgebracht maar deze keer is er op 3 november het boek 'Verborgene Middeleeuwen in het Groene Woud' gepresenteerd als onderdeel van ons 30-jarig bestaan. Daarnaast zijn er tal van activiteiten georganiseerd in het kader van ons 30-jarig bestaan o.a. een fietstocht door het gebied van de Natuurwerkgroep, en vrijwilligers bijeenkomsten waarin we de leden hebben bedankt voor hun actieve bijdrage aan onze wérkgroep.

De verschillende werkgroepen binnen de vereniging presenteren u hun activiteiten in 2018. Het is vooral de bedoeling dat u geïnspireerd wordt door het enthousiasme en de loyaliteit die onze mensen laten zien in het veldwerk. Als u graag mee wilt doen, dan bent u van harte welkom. Een e-mailtje naar het secretariaat en u wordt doorverbonden met de coördinator van de werkgroep.

Inmiddels hebben we ruim 150 leden en dat is iets waar we enorm trots op zijn. Er zijn hele actieve leden en er zijn leden die graag naar de lezingen en wandelingen gaan. In 2018 organiseerden we bijvoorbeeld 13 wandelingen en 11 lezingen. Tijdens deze bijeenkomsten wordt er veel kennis en ervaring uitgedeeld, belangrijke vragen gesteld en de ecologische biodiversiteit van onze natuur bediscussieerd. Maar zo'n ruime achterban betekent ook dat we naar de gemeente Boxtel of naar andere belangrijke organisaties een stem hebben die echt mee telt. Ook daarover leest u in dit jaarverslag.

Het doel van de Natuurwerkgroep Liempde is het bevorderen van het natuurbewustzijn en het organiseren van Natuurbeschermings projecten. In 2018 hebben we een strategie uitgedacht die als leidraad kan gelden voor de komende 5 jaar. We willen er vooral voor zorgen dat er meer 'natuur' komt, meer plekken in ons gebied waar de natuur haar gang kan gaan. Niet alleen vanwege de schoonheid van het groen maar echte natuur geeft schaal en diepte aan ons landschap, markeren de seizoenen en zorgen voor een diverse en duurzame toekomst. Er is nog een hoop werk aan de winkel, maar bij de Natuurwérkgroep Liempde is dat in goede handen.

Jolan van Herwaarden, Voorzitter Natuurwerkgroep Liempde

=====

Méér natuur!

Strategie Natuurwerkgroep Liempde 2018-2022

Strategie is focus. Het is bepalen wat het aller-aller belangrijkste is. Bedenken wat we als Natuurwerkgroep als richtpunt willen, hoe onze stip op de horizon er uit ziet.

In april 2018 hebben we als bestuur een bijeenkomst georganiseerd om onze 5 jaren strategie uit te denken. Eerst hebben we met zijn achten wat bomen geplant in de goede traditie van onze wérkgroep (zie inleiding) en daarna hebben we ons gebogen over vragen als:

1. Welke activiteiten waren in ons verleden succesvol en waarom?
2. Hoe slagvaardig zijn we als organisatie? Zijn we intern zo georganiseerd dat we onze doelen ook kunnen bereiken of verdient dat herziening?
3. Als geld geen rol zou spelen, wat zou je dan over vijf jaar gerealiseerd willen zien?

Natuurlijk hebben we hier en daar onze leden ook gevraagd en tezamen kwamen we ongeveer op de volgende antwoorden;

Succesvolle Activiteiten uit het verleden

De meesten van ons vinden de Boomplantdagen/boomfeestdagen iets waar we allemaal met veel plezier en trots op terug kijken. Want het is tastbaar en zichtbaar en er is duidelijk een goede samenwerking met kinderen/scholen/andere partners. Door de locaties van de afgelopen 30 Boomfeestdagen hebben we een pracht van een erfenis achtergelaten. Het zou een mooi idee zijn om een structureel en vergelijkend onderzoek te doen naar de biodiversiteit die we zo hebben gecreëerd.

Daarnaast worden vooral de werkzaamheden en de werkgroepen genoemd, we hebben een enorm organiserend vermogen, een goede naam, sterke PR en een uitstekende samenwerking met veel verschillende partner organisaties.

Interne organisatie

We zijn blij en trots op onze leden. Het ledenbestand is goed, zowel de kwantiteit als de kwaliteit maar het is wel een vergrijzend bestand. Vooral jongere leden of leden van diverse culturele achtergronden kan beter. We zijn een echte doen-vereniging en dat is goed. Misschien zou het goed zijn om meer leden uit te nodigen voor de activiteiten van de werkgroepen.

We willen draaiboeken beter vast leggen en meer ruimte maken voor actualiteiten in de lezingen. Ook zou het mooi zijn als in de publiciteit nóg beter en vooral vaker onze successen laten zien. Er gebeurt veel goeds maar er is niet altijd ruchtbaarheid aan gegeven.

En dan? Over vijf jaar?

De meesten van ons zou het over eens dat we in een prachtige plek in Nederland wonen en dat willen we graag zo houden. Liefst meer natuur, meer ruimte voor de dieren, de kruiden en meer bomen. Er zijn verschillende initiatieven om landbouwgronden met monocultuur zoals gras of mais, terug te geven aan de natuur en dat willen we graag stimuleren.

Ook willen we graag zien dat de biodiversiteit meer ruimte heeft en mensen dus stimuleren om bomen en struiken te planten die goed zijn voor vogels en kleine dieren maar ook nestkasten voor vogels te hangen. Dus een biodiversiteits actie voor leden en niet-leden.

Wat de management goeroes nooit zeggen is dat het uitzetten van een strategie betekent dat je ook moet kiezen wat niét kan. Wat je niét gaat doen. En dat is wellicht het aller-moeilijkst voor een enthousiaste vereniging als de onze. Maar met de focus op meer natuur en meer diversiteit in de natuur komen we vast een heel eind.

=====

In memoriam

Ook in 2018 hebben we afscheid moeten nemen van één van onze leden; Hennie van Nassau overleed aan het begin van het nieuwe jaar. Hennie is 20 jaar lid van de Natuurwerkgroep geweest, waarvan ze een flink aantal jaren met de plantenwerkgroep mee ging inventariseren. Gezellig, vol humor en feilloos de Latijnse namen van planten benoemen, zo zullen wij ons Hennie herinneren.

Voor Jaap en de kinderen zal het gemis groot zijn en wij wensen hen veel sterkte om dit gemis op termijn een plekje te kunnen geven.

=====

B(o)omfeestdag

Het zal je maar gebeuren: ben je op je perceel met de voorbereidende werkzaamheden voor de Boomfeestdag bezig en dan komt er tot je verbazing een bom uit de 2e Wereldoorlog bloot te liggen! Het overkwam Eric en Serge Schellekens dit jaar en zij waarschuwden meteen de politie, die vervolgens de EOD inschakelde. Vanuit de gemeente Boxtel had Jos Sanders contact gelegd met de politie i.v.m. de veiligheid voor de kinderen en iedereen die bij de Boomfeestdag betrokken is. Op maandag werd de bom onschadelijk gemaakt en is het hele perceel nog met een metaaldetector gecontroleerd voor de zekerheid. Veiligheid boven alles! Gelukkig kwamen er geen nieuwe bommen en granaten of andere schatten aan het licht en zo kon er op woensdag hard gewerkt worden om alle struiken en bomen in de grond te zetten. Samen met de vrijwilligers van de Natuurwerkgroep en leerlingen van het Baanderheren College uit Boxtel werd er door groep 8 van De Oversteek o.a. een struweelhaag in de vorm van een vlechtheg aangelegd aan de randen van het perceel. In het midden van het perceel werden inheemse bomen en struiken geplant voor een toekomstige houtsingel en samen met een rij knotwilgen, een elzensingel en een amfibieënpool zal het in de toekomst voor vogels, amfibieën, insecten en kleine zoogdieren een paradijs op aarde zijn. Bij de inrit van het perceel komt nog een boerenveldpoort die gemaakt wordt door leerlingen van het Baanderheren College.

En zo veranderde de b(o)omfeestdag weer in een succesvolle Boomfeestdag en liet iedereen aan het eind van de ochtend zich het Liempdenaartje, de koffie, thee en limonade goed smaken.

=====

Jaarverslag 2018 werkgroep KLE

In januari hebben we onze eerste werkdag gehad waarbij er flink gesnoeid is aan de wilgen nabij de Oeverzwaluwwand.

Omdat in december 2017 de werkdag met de jeugdnatuurwacht werd afgelast i.v.m. sneeuw zijn we in februari met een groep jeugdleden aan de slag gegaan met het nodige snoeiwerk bij De Keel nabij de A2. Met vereende krachten gingen de kinderen met zagen aan de slag om de strook groen goed uit te dunnen.

Tijdens de laatste werkdag van het seizoen is er hard gewerkt om het pad langs het Duits lijntje vrij te maken zodat het toegankelijk werd voor wandelaars. Ook nabij de Oeverzwaluwwand is weer onderhoud gepleegd.

Eind 2017 hebben twee leden van de werkgroep hun diploma kettingmotorzagen behaald en om hun vaardigheden goed in te kunnen zetten hebben we een tweede kettingzaag aangeschaft.

Na een inventarisatieronde is ook de aanhanger met materialen nagekeken en opgeruimd. In september hebben we een opstartavond georganiseerd bij café Het Groene Woud. Op deze avond was het weer een goed weerzien na de zomer en hadden we er zin in om aan de slag te gaan in het nieuwe seizoen. Het programma voor het najaar is doorgenomen en belangrijke zaken zoals veilig werken zijn doorgenomen. Na het serieuze deel werd er nog even nagepraat onder het genot van een drankje.

Onze eerste werkdag van het nieuwe seizoen vond plaats nabij de Oeverzwaluwwand aan de Gemondsestraat. Het maaien van de weide maar ook snoeiwerk is verricht aan de omliggende houtwal.

In oktober stond de Goosen Bunder op het programma. Door de droge zomer was de houtwal gemakkelijk te bereiken via de weilanden grenzend aan deze houtwal.

Omdat er nog voldoende werk te doen was zijn we op 3 november tijdens de Nationale Natuurwerkdag wederom aan de slag gegaan bij de Oeverzwaluwwand. Samen met een groep kinderen van de Jeugdnatuurwacht en hun begeleiders is er weer hard gewerkt aan het snoeien van de houtwal.

Twee weken later stond de werkdag in samenwerking met het COA in Oisterwijk op het programma. Er hadden zich een groep enthousiaste vluchtelingen

verzameld die keurig met taxibusjes van Kronenburg werden afgezet aan de Bunderdijk.

Verdeeld in groepjes gingen de mannen uit o.a. Eritrea en Turkije aan de slag. Omdat enkele mannen van onze werkgroep een dag eerder al voorwerk hadden gedaan konden ze gelijk aan de slag met het sorteren van dik hout en takken. Onder toezicht van wet- houder Peter van de Wiel is er veel werk verzet. De

soep en broodjes die klaar stonden in de schuur bij familie Vos gingen er na afloop ook goed in.

Deze samenwerking, mede mogelijk gemaakt met steun van de gemeente, is voor herhaling vatbaar.

=====

De plantenwerkgroep in 2018

De plantenwerkgroep van de Natuurwerkgroep Liempde is een van de oudste werkgroepen binnen de vereniging. De planten inventariseren binnen de voormalige gemeente Liempde was daarbij steeds een van de doelen. Eind 2017 kwam de plantenwerkgroep tot de conclusie dat we bij dat inventariseren langzamerhand de herhalingen aan het herhalen waren en dat is niet leuk en nauwelijks leerzaam. Dus in 2018 gingen we niet systematisch plantjes kijken. Gewoon wat leuk leek, binnen of buiten Liempde. Om ongestructureerd iets te doen, heb je geen coördinator nodig en dus hebben we die nu niet meer.

Enkele activiteiten in 2018

Natuurlijk hebben we ook in 2018 onze eigen, Liempdse natuur in de gaten gehouden. Stel dat er iets bijzonders opduikt en we zouden het gemist hebben! Zo iets als vorig jaar de kapjesmorieltjes in De Keel bijvoorbeeld. Die heeft zich trouwens in 2018 niet laten zien. Niet ver daar vandaan werd de foto van de sporenhoopjes van de mannetjesvaren gemaakt. Onder de witte vliesjes zijn de sporen nog niet helemaal rijp. Gewoon leuk.

In mei controleerden we het weitje met de knolsteenbreek. Nog steeds schitterend en ook dit jaar weer met wat extra orchideeën.

In juni mochten we de 'wilde tuin' van de familie Van den Aker bekijken. De tuin is nog in opbouw, dus nog weinig spectaculaire vondsten, maar al wel heel mooi om er in rond te lopen. Er was wel een spectaculaire vogel te zien: een sperwer die uit de poel kwam drinken! En zich liet fotograferen!

De zomer was warm en zeer, zeer droog. Bij een bezoek aan de Baest in Oirschot bleek de Kleine Beerze praktisch droog te staan! Wat natuurlijk een forse invloed had op de aanwezige planten en paddenstoelen. Een mooie wandeling, maar het meest spectaculair was de witte tijger: een fraaie vlinder (*Spilosoma lubricipeda*) die graag poseerde voor ons.

Tenslotte: bevertjesgras.

In juli zijn we de wilde plantentuin van Bert Schellekens weer eens gaan bekijken. De hitte en de droogte hadden helaas ook hier geen positief effect gehad op de planten, maar er was ruim voldoende te zien voor een zomeravond. Dit jaar had Bert speciaal veel bevertjes ingezaaid. Ook die hadden door het extreme

weer al heel vroeg hun groei en bloei cyclus afgesloten. Maar zelfs in herfsttooi zijn het schitterende plantjes met de 'hartjes' aan lange dunne stengels! Heel sierlijk. Bevertjesgras (*Briza media*) is de enige soort in Nederland en zeldzaam, zeker in onze omgeving. Richting Middellandse Zee komen er nog twee soorten bij.

Onlangs kwam ik er achter dat bevertjesgras eigenlijk de verkeerde Latijnse naam draagt. In de 16e en 17e eeuw zijn een drietal plantkundigen, waaronder de beroemde Dodoens, bezig geweest om onze plantenwereld te inventariseren en eenduidig van namen te voorzien. Toevallig kwamen die plantenliefhebbers alle drie uit wat nu het Frans-Belgisch grensgebied is en blijkbaar groeiden daar toen geen bevertjes. Zij hebben toen om een of andere reden de Franse naam voor bevertjes 'amourettes' (zo iets als lieverdjes) gekoppeld aan wat wij nu liefdegras (*Eragrostis spec.*) noemen en ze zeggen erbij dat dit een lieflijk gras is! Terwijl liefdegras helemaal niets lieflijks of elegants heeft! Ik kan me die vergissing alleen maar voorstellen als deze plantenskundigen de bevertjes helemaal niet kenden, want als je die één keer hebt gezien vergeet je dat nooit meer. De plant is zo elegant met die 'hartjes' aan die dunne stengels: gewoon de enige, echte 'amourettes'! Bedankt voor de uitnodiging Bert!

Namens de plantenwerkgroep, Jan van Dingenen.

**PINKSTERWEEKEND NWG LIEMPDE,
18 tot en met 21 mei 2018**

Beknopt verslag.

We verblijven dit jaar in de prachtige accommodatie landgoed Tiffes in Hergenrath, dus deze keer net in het buitenland, in België. We zijn hier in het stroomgebied van de Geul, van de “bron” tot zo’n twintig kilometer verderop hebben we de oevers op verschillende plaatsen verkend. Het is een heel apart gebied, vooral voor de flora, want bij la Calamine is zink- en looderts gewonnen, en dat heeft een “bodemvervuiling” tot gevolg gehad, waardoor de speciale zinkflora is ontstaan, vooral het gele zinkviooltje is bekend.

Vrijdag 18 mei: binnenlopen van de gasten vanaf 4 uur, ontvangst op het terras met koffie en thee en wat lekkers.

Voor het buffet heeft iedereen wat meegebracht, en het ziet er allemaal heerlijk uit. Het toetje moet even wachten, want we gaan eerst de directe omgeving van het huis verkennen, de oevers van de Geul en het prachtige beukenbos.

Zaterdag 19 mei: Om zes uur gaan de “vroeg vogels” er al op uit, ze zien o.a. één vos, één ree, en de bosuil die zich gisteravond liet horen .

Na het ontbijt gaan we carpoolend naar Sippenaeken, waar onze gids van deze ochtend, Hettie Meertens (van Ark Natuurontwikkeling) ons al opwacht. Zij laat ons het prachtige Geuldal en de “wilde natuur” er omheen zien en geeft ons alle tijd om foto’s te maken, o.a. van de vele bosbeekjuffers, en rond te kijken en te genieten. Nadat we afscheid van deze fantastische gids genomen hebben is er een fijn terras bij Le Barbeau in Sippenaeken. Hierna is er geen vast programma meer, iedereen is vrij de mooie omgeving te verkennen.

We genieten ’s avonds van een heerlijke BBQ. Het is een frisse avond, daarom verhuizen we naar binnen, gaan Dwaal filmpjes kijken: flora en fauna in het Geuldal. Cameravallen worden bij de Geuloevers geplaatst. Dirk spant een laken voor nachtvinders, maar de “vangst” is mager, het is te koud

Zondag 20 mei: De “vroeg vogels” halen de cameravallen op, er staat helaas deze keer niets op.

Na het ontbijt gaan we naar het dal van de Hohn, vanuit la Calamine. Dit is een prachtige wandeling over het oude tracé van een zinkertstreintje, dus bijna horizontaal en het laatste stuk over een plankier, helemaal langs de beek.

Veel zwartblauwe rapunzel, gele monnikskap, nog een enkele bleke schubwortel herkennen we, en ook bijzondere vlinders zijn er, o.a. een bont dikkopje en een boterbloempje (echt waar, dit is de naam van een vlinder). We smullen.

De middag is weer vrij, maar we gaan met bijna de hele groep naar Plombières. Het lukt niet om de waterspreeuw te spotten, hoewel die hier wel voorkomt, maar we zien wel een paartje grote gele kwikstaarten. Ook weer zinkflora en veel vlinders, een heel bijzonder gebied. Als afsluiting van deze mooie middag een terrasje bij de Taverne du Soleil, wat een toepasselijke naam.

's Avonds na het eten gaat een groepje de bron van de Geul nog opzoeken, de foto's worden op naam gebracht, de cameravallen worden toch nog eens naar de oever van de Geul gebracht, nu met boterhammen met pindakaas.

Maandag 21 mei: En ja hoor, nu hebben we beet. Een steenmarter en een das zijn een paar keer komen snoepen en staan op beeld.

Vanmorgen lopen we vanuit huis door het beukenbos, langs kasteel Eijneburg naar het Geuldal en het Casinoweiher (een stuwmeertje) in La Calamine. Bij een klimwand, gemaakt in een oude groeve wordt druk geoefend, maar één klimmer wil wel een groepsfoto van ons maken.

Naast het meertje ligt de oude stortberg van de zinkresten, nu afgedekt en er is een plankier overheen gemaakt. Weer "thuis" gaan we gauw koffie drinken en lunchen, en dan is de koek weer op. De auto's worden voor gereden, en alle spullen ingeladen, en er wordt heel hartelijk afscheid genomen. Één voor één verdwijnen de auto's uit het zicht, rijden de lange oprijlaan af. Een enkeling stopt nog even en kijkt nog even achterom.....

We kunnen terug zien op een geweldig Pinksterweekend, het weer was prachtig, de omgeving schitterend en de accommodatie....., een eigen beukenbos en naastliggend kasteel, waar vind je dat!

Mocht U het volledige verslag willen lezen van dit weekend, het is te vinden op de site van de NWG Liempde, onder Nieuws/2018

Namens de organisatie: fam. Termeer, Vervoort en van der Waaij.

=====

Nestkastenpredatie Steenuilen

Elk jaar kom je wel iets aparts in een van de vele nestkasten tegen. Zo werd ik op een zondag in mei gebeld dat er een steenuil op het gazon lag. In hun tuin staat op een afstand van acht meter van het huis een notenboom met daarin een steenuilen nestkast. Deze wordt al vele jaren succesvol door de steenuilen gebruikt. Deze steenuil, een vrouwtje, herkenbaar aan de kale broedplekken op zijn buik, had geen zichtbare verwondingen, maar reageerde helemaal niet. Ze zat er maar bij te kijken. In de kast lagen 4 kapotte steenuil eieren, er was duidelijk gevochten in de kast. De volgende dag was het steenuiltje dood. Eind mei worden alle steenuilkasten gecontroleerd, zo ook deze waar het mis gegaan was.

Tot mijn verbazing zat er een steenuil met 4 eieren in. Bij de volgende controle van de kast, eind juni, zaten er 4 grote jonge steenuilen in de kast. We zullen nooit weten of er om de nestkast, of om het mannetje gevochten is. Dit fenomeen, vechten om een nestkast komt zeer regelmatig bij slechtvalken voor en helaas kwam dat in 2018 in Liempde, met slechte afloop van de kleine slechtvalkjes, ook voor. Mede door de goede afloop van die steenuil kast hadden we in 2018 een mooi resultaat van 130 jonge steenuiltjes in de kasten aangetroffen. Van de 72 nestkasten die er in Den Dungen, Sint-Michielsgestel en Gemonde voor de steenuilen hangen waren er 37 van bewoond.

Toon Ondersteijn

=====

Nestkastenwerkgroep 2018

Hierbij een verslagje van de nestkastenwerkgroep. Ik geef kort de situatie weer over het uilenleven in Liempde.

Een paar jaar terug heb ik het stokje over genomen van Toon Ondersteijn omdat hij weer het stokje over nam van Bert Schellekens. Toon doet nu Gemonde, St. Michelsgestel en Den Dungen. Ik ga nu altijd samen met Thieu op pad en soms gaat Daan of Trees nog mee.

De laatste jaren hebben we erg veel werk verzet en veel locaties eens onder de loep genomen om te kijken of we iets konden verbeteren aan de situatie als er op die locatie nooit iets aanwezig was in de kast. Nogal wat kasten hebben we verhangen of vrij gesnoeid in de boom. Ook hebben we redelijk wat kasten vernieuwd of opgeknapt.

Al dit werk lijkt zijn vruchten af te gaan werken en de laatste jaren gaat het aantal jonge uilen flink omhoog wat ons toch wel erg veel voldoening geeft!

We zijn benieuwd hoelang we deze trend door kunnen zetten. De laatste 2 jaren gaat het dus een stuk beter en vooral 2018 springt eruit! 2016 vertekent wel een beetje want dat was een erg slecht jaar voor de steenuil.

	Kerkuil		Steenuil	
Jaartal	Aantal jongen	Aantal koppels	Aantal jongen	Aantal koppels
2016	20	5	9	3
2017	21	6	18	6
2018	26	6	39	10
2019				

Ook deze winter hebben we weer verschillende kasten bij gehangen om te proberen een gedeelte van alle jongen toch in het gebied te kunnen houden.

Ook voor de kerkuilen hebben we enkele kasten vernieuwd en een paar erbij gehangen en op een paar locaties hebben we de situatie iets veiliger proberen te maken

Steenuiltjes

Kerkuilen

Voor de bosuilen hebben we ook al jaren in alle natuurgebieden rondom Liempde kasten hangen. Dit gaat al jaren ongeveer gelijk op. Ook voor deze uil hebben we er de laatste paar jaren een enkele bij gehangen, en vernieuwd.

Ook hebben we sinds een paar jaar een paar torenvalk kasten hangen en ook daar hebben al goed succes gehad. Bijgevoegd een foto van 5 jongen in een kast die ik thuis opgehangen heb vorig jaar en die meteen bewoond was!

nieuwe bosuilkast

5 jonge torenvalken.

Op naar een goed uilen en valken jaar zou ik zeggen in 2019!
Groetjes Dirk Eijkemans

=====

Verslag over de Slechtvalken in Liempde in 2018.

Ook dit jaar was het Slechtvalkenkoppel nog steeds aanwezig.

Het was nog steeds dezelfde man en vrouw, die sinds eind 2015 aanwezig zijn op de Sint-Jans OnthoofdingsKerk van Liempde.

In 2016 had het koppel 3 eieren en brachten ze 1 jong vrouwtje groot.

In 2017 had het koppel 4 eieren en brachten ze 4 jonge vrouwtjes groot. 1 viel te vroeg naar beneden en overleefde de klap niet helaas.

Dit jaar leek het meer een aflevering van **Goede tijden, Slechte tijden**. Alles kwam erin voor helaas, een nieuwe woning, veel liefde, een mooi legsel, een gezinnetje, flinke ruzie, moord en een scheiding tot gevolg!

In februari hebben we een nieuwe zeer mooie en grote kast mogen plaatsen in de kerk, waarvoor nogmaals hartelijk dank!

Ook is hiermee het aanzicht van de kerk een stuk mooier geworden en er worden veel minder prooiresten naar beneden gegooid omdat er nu veel meer geplukt wordt in de kast.

En het belangrijkste, ze hebben een beter en groter plateau gekregen waar de jongen prachtig hun vlieg oefeningen kunnen doen, en hopelijk voorkomen we nu ook dat er nogmaals een jong van die gigantische hoogte naar beneden valt en dat met de dood moet bekopen.

In maart legde het vrouwtje weer 4 eieren en het koppel is begonnen met broeden op 27 maart. Op 27 april net voor Koningsdag hebben we gecontroleerd en waren de eieren net aan het uitkomen, vlug de kast weer dicht gemaakt en vertrokken.

Omdat dit zeer verstoringgevoelig was is er besloten om dit jaar geen vlaggen te plaatsen. De kleine jongen zouden dan veel te lang afkoelen en dan sterven door de kou.

Op 22 mei gingen we de kast controleren in de hoop 4 grote jongen aan te treffen en te kunnen ringen,

Dit vooral omdat ik dus op 27 april 4 eieren had gezien die aan het uitkomen waren! Wat kan er dan nog misgaan denk je

dan!

Nou er kan nog van alles misgaan met moeder natuur.

Tot mijn grote verbazing troffen we een uitgestorven kast aan met uitgekomen eieren en nog 1 dood jong in de kast. De andere dode jongen waren al opgegeten of eruit gegooid.

Het dode jong wat nog in de kast lag was een dag of 3 a 4 oud geworden. Foute boel dus!

Eenmaal weer buiten aangekomen gingen we op onderzoek uit, beide vogels waren er ondertussen, verrekijker erop richten en ik zei meteen tegen Peter, ja maar dat is ons vrouwtje niet!

Deze vrouw is beduidend lichter en toen ik de telescoop erop richtte zag ik al meteen dat ze ook geringd was! Ons vrouwtje was ongeringd.

Eindconclusie: er is dus flink gevochten waarbij ons vrouwtje het heeft verloren en vertrokken is, waarschijnlijk gewond want ze zal haar jongen niet zomaar opgeven hebben en het kan er erg heftig aan toe gaan als 2 vrouwtjes aan het vechten zijn. De jongen zullen daarna in de steek gelaten zijn en gestorven.

Dit jaar is het op verschillende locaties mis, gevechten om de mooie locaties met goede kasten, waar zelfs ook al valken bij gesneuveld zijn!

Ons Liempds mannetje zit er nog wel maar ook voor hem zal gelden verlaat je deze goeie locatie met goede kast dan kan ook hij weer op zoek naar een nieuwe stek!

Dode jong.

Het is jammer dat het zo gelopen is maar het is wel een natuurlijk proces, als het goed gaat met een soort regelt het zijn eigen, minder jongen, gevechten enz.
Hopelijk hebben we in 2019 weer een nieuw broedsel met dit nieuwe vrouwtje, want ze is er nog steeds.
We gaan het zien!

Namens de Slechtvalken Familie wil ik iedereen bedanken die zich er weer voor ingezet heeft dit jaar en met name de medewerking van het Parochiebestuur.

Hopelijk wordt het in 2019 weer een succes!
namens de vogelwerkgroep,
Dirk Eijkemans.

=====

Amfibieën overzetten Savendonksestraat 2018

Op 12 maart hebben we met 7 personen het amfibieënscherm weer geplaatst. Vele handen maken licht werk. Na de gedane arbeid schonk Jos, de uitbater van ons clubhuis ons gratis koffie.

De volgende morgen bij de 1e controle had Engeline al 416 padden, 12 bruine kikkers en 21 kleine watersalamanders overgezet. Dat was wel een heel mooi begin. Een week nadat het scherm geplaatst was ging de temperatuur flink naar beneden. 's Nachts matig vriezen en overdag niet boven 0°C, waardoor de amfibieëntrek even helemaal stil kwam te liggen.

Rond april stonden er geregeld 6 ooievaars aan de poel tegenover het amfibieënscherm. ook een zwarte ooievaar werd er regelmatig gezien. Waarschijnlijk kwamen de ooievaars af op de amfibieën die we bij het scherm de weg overzetten en die dan richting die poel gingen.

Vanaf 16 april was het helemaal gedaan met de trek. Het was de laatste week ook al 20°C overdag. Maar het resultaat mag er wezen. We hebben in totaal 3201 amfibieën over gezet:

2073 gewone padden
1020 bruine kikkers
12 groene kikkers
95 kleine watersalamanders
1 kamsalamander

We hebben het gedaan met een geweldige groep leden van de Natuurwerkgroep Liempde. Allen hartelijk dank voor je inzet.

datum	groene kikker	kleine watersalamand	bruine kikker	padden	kamsalamander
13-mrt-18		23	14	424	
14-mrt-18		5	8	24	
15-mrt-18		11	4	10	
16-mrt-18		18	121	124	
17-mrt-18			2	2	
18-mrt-18			0	0	
19-mrt-18				1	
20-mrt-18			0	0	
21-mrt-18			0	0	
22-mrt-18			5	9	
23-mrt-18		9	12	38	
24-mrt-18		4		28	
25-mrt-18			14	5	
26-mrt-18		3	86	156	
27-mrt-18	1		6	59	
28-mrt-18	1	9	288	199	
29-mrt-18				177	
30-mrt-18		2	136	126	
31-mrt-18	2	4	99	160	
1-apr-18			84	157	
2-apr-18		2	24	21	
3-apr-18		5	20	134	1
4-apr-18			14	101	
5-apr-18			31	30	
6-apr-18			1	8	
7-apr-18			1	18	
8-apr-18			0	0	
9-apr-18			0	14	
10-apr-18			6	13	
11-apr-18	7		29	24	
12-apr-18			3	5	
13-apr-18			3	3	
14-apr-18			0		
15-apr-18	1		7	1	
16-apr-18				0	
17-apr-18				0	
18-apr-18				0	
19-apr-18				1	
20-apr-18				0	
21-apr-18			2	1	
totaal 3201 amfibieën	12	95	1020	2073	1
	groene kikker	kleine watersalamand	bruine kikker	padden	kamsalamander

Bert Vervoort

=====

Natuurmomenten 2018

16-01. Van december tot begin januari heeft een wolf met de mooie naam Naya Nederland van noord naar zuid doorkruist. Ze wandelde ook door de Mariapeel en de Deurnese Peel. Op 2 en 3 januari is ze in de Weerter- en Budelderbergen geweest. Daarna stak ze de grens met België over, waar ze zich definitief heeft gevestigd.

18-01. Zware storm in Nederland, code rood. Er zijn 2 doden gevallen. Plaatselijk was het windkracht 11. Er lagen 66 vrachtwagens op hun zij en er was geen treinverkeer. Heel Nederland was ontwricht.

24-01. Vandaag een nieuw warmte record. Sinds het begin van de metingen was het nog nooit 14,7°C op 24 januari.

03-02. Mark Scheepens heeft vandaag circa 60 oerkreeftjes geschept in de Geelders

09-02. Ook in de Maai hebben we het Oranjeblauw zwemmend geraamte (oerkreeftje) gevonden. Nu zien we ook het verschil tussen mannetjes en vrouwtjes. De vrouwtjes hebben een eierpakket aan hun achterlijf.

12-02. De werkzaamheden aan Natuurbrug de Mortelen zijn losgebarsten. Dit wordt een prachtige oversteekplek voor de dieren over de spoorlijn tussen Boxtel en Best.

18-02. In aanwezigheid van ± 100 mensen is vanmiddag de Veldwegtoren langs de Dommel in Sint-Oedenrode geopend. Deze toren hebben we gebouwd samen met de zoon van Mari de Wit. Mari was tot zijn overlijden ook lid van N.W.G. Liempde. Namens SBB waren Erik Saaltink en Walter Schoenmakers aanwezig.

27-02. Het vriest nu 's nachts streng. Overal zijn ijsbaantjes aangelegd om te schaatsen.

03-03. Nu zijn ook ijsbaantjes in Olland en Liempde aanwezig. Wat is er nog mooier dan ijspret voor de kinderen.

06-03. Nu is de temperatuur alweer opgelopen naar 10°C, maar de strenge vorst van de laatste weken heeft toch veel slachtoffers gemaakt onder b.v. ijsvogels en blauwe reigers.

09-03. Vanmorgen zijn we op een melding van beversporen in Gemonde afgegaan. Er bleek een hele boom om geknaagd te zijn. De bever begint in het Dommeldal een algemene soort te worden.

14-03. In de Sort hebben we met de gebroeders Serge en Erik Schellekens en groep 8 van B.S. de Oversteek een mooie boomfeestdag gehad en weer wat bijgedragen aan een stukje nieuwe natuur.

24-03. Citroenvlinders zijn massaal uit hun winterslaap gekomen. Overal zie je deze mooie gele vlinder nu vliegen. Ook enkele wilde bijen, zoals het Vosje (*Osmia rufa*) vliegt alweer.

07-04. Op het zandpad langs het Duits Lijntje vliegen nu honderden grijze zandbijen. Deze bijtjes halen stuifmeel op de wilgenkatjes en graven nestgangen in de zandbodem. Voor deze bijtjes is het heel belangrijk, dat de zon op de bodem kan schijnen, maar ook dat er bloeiende wilgen in de buurt staan.

04-05. We hebben vanavond geprobeerd om in de Mortelen de roepende boomkikker mannetjes te tellen, maar we raakten de tel kwijt, want werkelijk bij iedere poel was het een hels kabaal van de roepende mannen.

22-05. Een geweldig Pinksterweekend gehad in de Voerstreek.

24-05. In de Maai zitten 3 jonge ooievaars op het nest. Het zijn er 5 geweest, maar dit is de eerste keer dat er 3 volwassen worden.

01-06. De orchissen in de Geelders doen het goed. Op Kiskes wei telde ik 52 bloeiende planten.

07-06. Bij het inventariseren van de boomkikkertjes in de Mortelen en Heerenbeek hebben we al verschillende plaatsen de kleine ijsvogelvlinder op de bramen zien foerageren. Ook in de Scheeken doet het deze landelijk zeldzame vlinder goed. Tot onze verrassing vonden we vandaag al tientallen uitsluitende boomkikkertjes. Ze zijn wel heel vroeg dit jaar.

22-06. De zwanenbloemen staan weer prachtig in bloei in de Dommelmeanders achter de Maai.

09-07. De 3 jonge ooievaartjes in de Maai maken al flinke vlieg oefeningen op het nest. Eentje maakt al kleine vlieg rondjes van de nestpaal naar het huis.

10-07. Door de al weken durende droogte is de natuur flink dor aan het worden. Sommige bomen laten hun blad al vallen.

24-07. De jonge gierzwaluwen die al ruim een week met hun mooie kopjes naar buiten zaten te gluren vanuit de nestkast bij ons aan het huis zijn vanmorgen uitgevlogen. De laatste dagen hoorden je ze al vlieg oefeningen maken in de nestkast. Hoewel ze laat met broeden zijn begonnen, zijn ze toch nog op tijd uitgevlogen, want eind deze maand vertrekken de gierzwaluwen allemaal weer naar Afrika.

25-07. Voor heel Nederland is warmte code oranje afgekondigd. Vandaag hier in de omgeving $\pm 33^{\circ}\text{C}$ en de komende dagen gaat de temperatuur boven de 35°C .

05-08. In de landbouw en natuur begint zich nu toch wel een ramp af te tekenen. De droogte houdt nu al weken aan. Vele sloten, plassen en vennen staan kurkdroog. De larven van libellen en andere waterdieren hebben een flinke klap gekregen.

09-08. Na een paar maanden droogte vielen er vandaag weer enkele buitjes. De natuur neemt het op als een spons.

11-08. In de Geelders staan op het Heike dit jaar 18 klokjesgentianen in bloei.

10-10. De laatste dagen zijn we regelmatig naar de edelhertenbrons gaan kijken en luisteren. Ze laten zich nu prima zien.

13-10. Door de droogte zijn er niet veel paddenstoelen te vinden dit najaar.

16-12. Vannacht heeft het wat gesneeuwd en daardoor hebben we nu een mooi wit landschap.

Groetjes de Genieter.

=====

VERSLAG VOGELWERKGROEP 2018

In januari hebben we weer meegedaan aan de waterwild-telling van Sovon, die wij elk jaar uitvoeren in het Dommeldal. We tellen dan al het waterwild tussen de brug bij Kasteren en de Bobbenagelseweg in Sint-Oedenrode.

Het schommelt elk jaar een beetje qua aantallen maar erg spectaculair is het eigenlijk niet meer de laatste jaren. Het is nog een beetje afhankelijk of het al gewinterd heeft of niet en hoe de waterstand is. Als de Dommel erg hoog staat stroomt hij harder en zitten er praktisch geen eenden op de Dommel en wat meer op de stille Dommelarmen aan de Oollandse kant.

Dit jaar was het vrij rustig en waren de aantallen ook wat aan de lage kant.

Verder hebben we dit jaar ook weer mee geholpen aan de monitoring van de Houtsnip in het Groene Woud. We doen dit nu al sinds 2013. Het zijn erg leuke tellingen van 1,5 uur die in de avondschemering plaats vinden. Namens onze groep tellen Thieu en ik in de Geelders, Daan en Jan in de Maaij, en Leo en Ad tellen op Landgoed Velder.

Op woensdagavond 16 mei hebben we als vogelwerkgroep een wandeling verzorgd in de Geelders. Dit was in het kader van de Nationale Vogelweek. We hadden 2 jaar wat georganiseerd in de prachtige oude schuur van "het Groot Duijfhuis" en dit jaar wilden we eens wat anders proberen.

Op zich was het hartstikke geslaagd, veel aanmeldingen en uit een behoorlijke omtrek! Muggen zaten er volop en vogels ook. Jammer dat ze zich erg slecht lieten horen omdat het al avond was geworden ondertussen en erg veel vogels waren al met nest/jongen bezig waardoor ze stil geworden waren. Dit viel voor sommige mensen helaas wat tegen omdat ze verwacht hadden volop vogels te zien, maar dat gaat in mei in het bos zo wie zo niet lukken. Weer wat geleerd voor volgend jaar dus. Wel hadden we wat leuke vogels gezien en gehoord, het toetje was in de vorm van een prachtig zingende Bonte Vliegenvanger!

Op vrijdagavond 26 oktober hebben we mee de avond van de Nachtbrakers georganiseerd. Een jaarlijks terugkerende avond ondertussen en die ook telkens veel belangstelling blijft trekken. We hadden een opstelling geplaatst voor de nachtvlinders te lokken met een speciale UV-lamp, we zijn rond wezen wandelen in het donker om proberen uilen te horen en we hebben met bat-detectors rondgelopen om Vleermuizen te kunnen scoren

Gepluimde Spanner.

Binnen werden de kinderen daarna nog vermaakt met allerlei knutselwerk en waren er nestkasten, opgezette uilen en een hoop boeken te zien.

Dirk Eijkemans

=====

Trektelpost "de Vlagheide" 2018

Ook zijn we dit jaar natuurlijk weer volop wezen trektellen! Het is en blijft een geliefde bezigheid voor verschillende leden van de vogelwerkgroep.

Het is ondertussen alweer het 5de jaar dat we hier tellen.

Sommigen komen vaak, sommigen minder, dat is het mooie van een vaste post. Je kunt altijd zo vaak komen en zo lang als je zelf zin hebt. Het kan altijd en het is altijd toegankelijk, dus als je eens zin hebt om te komen kijken dan ben je van harte welkom!

2018 was qua trek een beetje een mager jaar. Verschillende soorten vielen qua aantal tegen en het kwam erg gelijkmatig doorgedruppeld, weinig topdagen gehad.

We zijn dit jaar op 79 dagen wezen tellen en dat was goed voor zo'n 185 uur en 28 minuten tellen! En daarmee hebben we 81.809 vogels geteld!

En we telden 2 koninginpages, 18 atalanta's en 4 distelvlinders, sommige dagvlindersoorten trekken ook weg in het najaar en daarom noteren we die ook.

Overige leuke waarnemingen waren o.a. :

1 Indische gans,	4 casarca's,	7 slobbeenden,
1 zwarte ooievaar,	129 ooievaars,	37 grote zilverreigers,
6 visarenden,	6 wespandieven,	13 rode wouwen,
3 zwarte wouwen,	20 kraanvogels,	4 morinelplevieren,
2 pontische meeuwen,	2 geelpootmeeuwen,	1 zomertortel,
1 velduil,	4 raven,	14 beflijsters,
3 noordse kwikstaarten,	3 duinpiepers,	1 roodkeelpieper,
1 Europese kanarie,	1 ijsvors,	1 grauwe vors,
2 ortolanen.		

Rode wouw

Op 6 oktober hebben we weer net als elk jaar aan de wereldwijde Euro-bird-watch mee gedaan. Op die dag wordt er wereldwijd aandacht geschonken aan vogels kijken en tellen. In Nederland proberen we dan die zaterdag op zoveel mogelijk plekken in het land een telpost in te richten en zoveel mogelijk vogels te tellen die dag.

Al met al hebben we een zeer leuk telseizoen gehad, en we zijn erg benieuwd wat 2019 ons weer op gaat leveren.

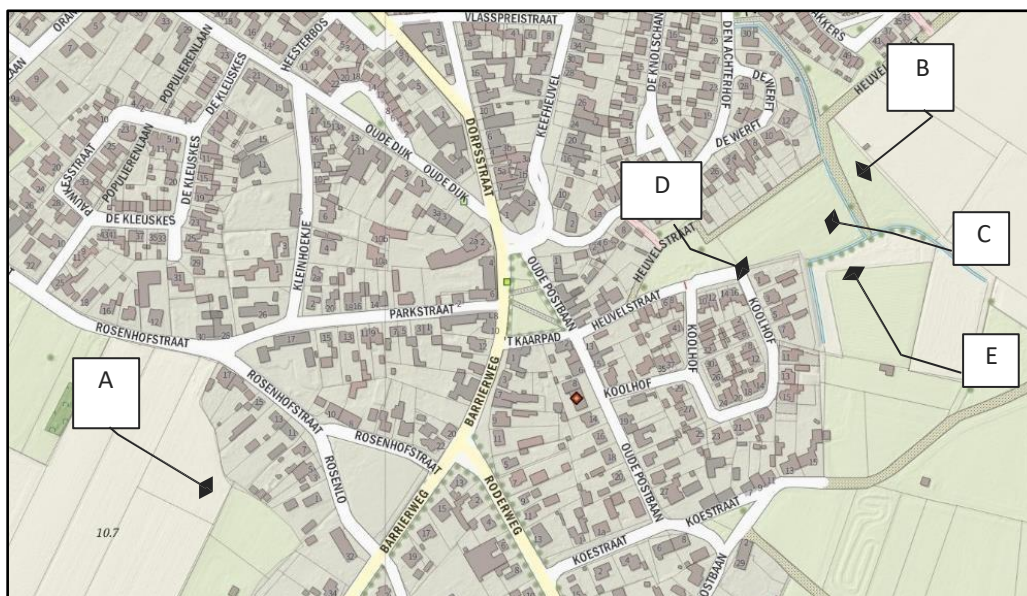
Groetjes Dirk Eijkemans

=====

Projecten SPILL/d'n Plissert

In 2018 heeft de Natuurwerkgroep Liempde in samenwerking met Imkersvereniging De Honingbij en de Jeugd Natuurwacht Liempde een aantal projecten van de SPiLL en de Gemeente Boxtel ondersteund.

Een project (A, zie fig.1) aan de Rosenhofstraat (A, zie fig.1) achter de woning van Bert en Sjan Habraken waar onder andere een bloemrijke akkerrand en een bloemenweide is ingezaaid. Daarnaast zijn er een gemende haag en diverse fruitbomen aangeplant, dit alles om de leefomgeving voor wilde bijen en vlinders te verbeteren.

Een van de deelprojecten van SPiLL is de landschappelijke versterking van de overgang van het dorp naar het buitengebied rondom Liempde. Binnen dit project is hiervoor een plan ontwikkeld voor een perceel aan de Heuvelstraat dat eigendom is van de gemeente en gepacht wordt door SPiLL; het project is omgedoopt tot Buurtakker D'n Plissert, afgeleid van een oude veldnaam voor dit gebied. Het gebied is ingericht met vruchtdragende en bijvriendelijke bomen, struiken en planten. De Buurtakker is opgesplitst in de bijenweide (=B), een paardenwei (C) hoogstamboomgaard/ pluktuin (D). D'n Plissert grenst aan de akkerrand van de Jeugdnatuurwacht Liempde (E). De opbrengst van het perceel (vruchten, noten, bloemen e.d.) is beschikbaar voor omwonenden en bezoekers van de percelen.

De bijenweide en paardenwei, beide onderdeel van Buurtakker D'n Plissert, hebben we na de zeer droge zomer van 2018 nogmaals moeten inzaaien.

Op zaterdag 8 december had SPiLL een plantdag georganiseerd op Buurtakker D'n Plissert

Op deze regenachtige dag werden een gemengde haag en fruitbomen geplant door leden van de jeugdnatuurwacht Liempde en bewoners uit de buurt. De hoogstamfruitbomen werden onder deskundige begeleiding van Jeanne en Jan Zandbergen geplant. Na afloop werden we in D'n Liempdsen Herd getrakteerd op broodjes en een lekker bord soep

In 2019 staat de pluktuin nog op de planning om aan te planten. Door het gehele gebeuren is een enthousiaste werkgroep ontstaan. Deze werkgroep bestaat uit vrijwilligers uit de buurt, maar ook uit vertegenwoordigers van Natuurwerkgroep Liempde en SPPiLL.

Karel Voets

=====

PR-werkgroep 2018

Begin 2018 werd besloten om de PR-werkgroep en de Jaarprogramma-werkgroep samen te voegen. Een logische stap, want de activiteiten vertoonden steeds meer overlap. Omdat de NWG in 2018 haar 30-jarig jubileum vierde, had de PR-commissie haar handen vol. Allereerst zorgde zij ervoor dat de NWG zich beter kon presenteren. De folder kreeg een frisser en meer eigentijds uiterlijk en er werden visitekaartjes en spandoeken ontworpen. Alles in een fraaie, uniforme stijl, met dank aan Patricia Schoenmakers. Ze vormen een mooi geheel samen met de eerder aangeschafte rollbanners en beachflags.

Voor de jubileumviering voor onze leden organiseerde de PR-werkgroep een fietstocht door Liempde, waarbij de teams onderweg allerlei opdrachten moesten uitvoeren. Het uitstekende weer droeg bij aan een mooie en gezellige dag. Ook kon de PR-commissie een steentje bijdragen aan de meer formele jubileumviering in november, die mede in het teken van het nieuwe boek over de grenswallen stond. De zaal van "Het Wapen van Liempde" was gevuld met vele leden en andere belangstellenden. De PR-commissie maakte deel uit van het ontvangstcomité, verzorgde het uitdelen van de gereserveerde boeken en leverde de dagvoorzitter.

Begin december werden de koppen weer bij elkaar gestoken om een aantrekkelijk programma voor 2019 samen te stellen. Altijd een uitdaging!

De PR-werkgroep bestaat uit Lisette Verhoeven, Toon Voets, Bernadette Roestenburg en Ton Popelier (coördinator). M.i.v. 01-01-2019 neemt Martien Roestenburg het stokje over van Bernadette.

=====

Busexcursie 28 december 2018

Op een grijze ochtend vult de bus zich met leden maar ook met vele natuurliefhebbers uit Best, Schijndel en St.Oedenrode. Bijna vertrekken we zonder het beste paard van stal, wie anders dan Rien Ondersteijn.

Onze bestemming is het eiland Keent bij Grave, eigendom van Brabants Landschap. In Atelier Keent genieten we van koffie met cake, terwijl de eigenaar Wim de Kleijn ons vergast op allerlei verhalen over Keent en zijn atelier. Dat houdt het midden tussen een streekmuseum, een kunstgalerie en een curiosawinkel. Om je ogen in uit te kijken.

Na de koffie wachten onze gidsen René van den Heuvel en Piet van Zeeland ons op in het Bezoekerscentrum. Voordat we gaan wandelen vertellen zij ons over de bijzondere geschiedenis van het eiland Keent, dat grotendeels onttrokken is aan de landbouw om tot natuur omgevormd te worden. Het eiland vormt ook de basis van Stichting TaurOs, die het Oerrund terug gefokt heeft met behulp van diverse oude rassen. Taurossen zijn spijkerharde runderen, die zichzelf uitstekend kunnen redden in ruige gebieden. Vanuit Keent gaan regelmatig fokgroepen Taurossen naar natuurgebieden in heel Europa. De

exemplaren die we onderweg tegenkomen, maken volop indruk met hun grote formaat en de imposante hoorns.

Na het rondje Keent leggen we voor een eenvoudige lunch aan bij Theehuis Bloesem in Herpen. We worden ontvangen door Karlijn van der Avest en haar assistent, die er alles aan doen om het ons naar de zin te maken. Het theehuis bevat ook een leuke giftshop, waarvoor volop belangstelling blijkt te zijn.

Daarna rijden we door naar de Kraaijbergse Plassen. Deze grote plassen bij Cuijk, ontstaan door zandwinning, zijn geliefd bij watervogels die hier de winter in grote aantallen doorbrengen. Regelmatig

worden er bijzondere soorten gespot, zoals te lezen valt op Waarneming.nl. Wanneer we de plassen naderen gaan er al vele honderden ganzen de lucht in, een schitterend gezicht. We stoppen op twee plekken langs de plassen om het gebied te overzien. We worden niet teleurgesteld, want overal laten zich watervogels zien en horen. De fotografen in ons gezelschap kunnen zich volop uitleven. Voor de organisatoren Toon Voets en Ton Popelier is de dag helemaal geslaagd,

wanneer er in de bus op de terugreis door diverse deelnemers enthousiast aangekondigd wordt dat men beslist nog eens terug zal gaan naar Keent en de Kraaijbergse Plassen!

(Tekst en foto's: TP)

=====

Jaarverslag Jeugdnatuurwacht 2018

Op dit moment heeft de jeugdnatuurwacht 12 leden. In 2018 hebben we geen introductiemiddag gehad op de basisschool omdat dat bij de basisschool niet in het lesprogramma paste. Hierdoor denken wij dat we minder kinderen hebben kunnen bereiken maar de kinderen die zich wel hebben aangemeld als lid zijn wel allemaal erg geïnteresseerd.

Onze eerste activiteit van 2018 was het maken van een vogelhuisje voor de kwikstaart en iets van wintervoedsel

Op vrijdagavond 19 januari gingen we aan de slag in de hobbyruimte van jeugdhuis Pius X. De kinderen vinden dit altijd een erg leuke activiteit.

Op zaterdag 3 februari stond het oertijdmuseum “de Groene Poort” op het programma. Hiervoor hadden we maar 2 aanmeldingen en Bert Habraken is samen met deze kinderen naar het museum geweest.

Zaterdag 17 februari gingen we met groot materieel aan de slag om de houtwal aan de Ooiendonksestraat af te zetten. Samen met de leden van de Natuurwerkgroep werd er hard gewerkt. Op het plakken van een paar pleisters na, ging alles goed.

Als het voorjaar is en de lammetjes weer geboren zijn, is er niks leuker dan het knuffelen van deze kleine aanwinsten. Op zaterdagochtend 10 maart gingen we daarom bij Andre vd Heuvel in Olland op bezoek. De kinderen kregen uitleg over het reilen en zeilen van een schapenhouderij. Uiteraard mocht er ook geknuffeld worden.

Zaterdag 24 maart was het nationale opschoondag en uiteraard waren wij van de JNW weer van de partij. De omgeving van het jeugdhuis werd ontdaan van rommel. Iedereen mocht komen helpen: onze leden, ouders, opa's en oma's

Omdat de start van het voorjaar ook weer de start van de paddentrek betekent, gingen wij op zaterdag 31 maart helpen om de padden en andere beestjes veilig de Savendonksestraat over te stekken. We hadden een goede opbrengst. Toen alle diertjes veilig waren overgezet, gingen we bij de poel in de buurt van de Maai kijken of er al paddensnoeren en kikkerdril te zien was. We hadden geluk.

Zondag 22 april gingen we waterdierpjes scheppen in de poel van de familie Knoops aan de Hezelaarsestraat. Ook werd er gekeken naar het verschil tussen de beestjes in de poel en de “Grootte Waterloop”. Natuurlijk lukte dit alles niet zonder een paar natte voeten maar ook dat hoort bij de JNW!

Op woensdagavond 9 mei hadden een kompastocht. Met behulp van een kompas en opdrachten moesten onze leden hun weg zien te vinden. De kinderen vonden dit erg leuk en zeker voor herhaling vatbaar.

Als extra activiteit gingen we op dinsdagavond 5 juni langs bij de familie van de Langenberg om te helpen bij het slingeren van de honing van ons bijenvolk. De kinderen moesten natuurlijk proeven en kregen na afloop ook honing mee naar huis.

Als afsluiting van het seizoen gingen we op zaterdag 16 juni op vlindersafari bij de vlindertuin in Gemert. Ook dit was zeer de moeite waard.

In de maanden juli en augustus was het natuurlijk vakantie.

Als start voor het nieuwe seizoen hadden we op zondag 23 september om 10.00 uur de installatie van onze nieuwe leden.

Onze voorzitter Margreet van Ruremonde installeerde, samen met wethouder Peter van de Wiel, de nieuwe leden

Vrijdagavond 5 oktober gingen we in de Scheeken op zoek naar edelherten. Heel veel zagen we er niet maar gelukkig waren de koeien wel te vinden. Volgende keer hebben we misschien meer succes.

Vrijdagavond 26 oktober namen de kinderen die niet bang waren in het donker, deel aan de activiteit 'Nachtbrakkers' van de natuurwerkgroep en gingen opzoek dieren die actief zijn in de nacht. Ondanks dat er veel regen voorspeld was, viel het weer erg mee en was het een erg leuke activiteit waarvan onze leden erg genoten hebben. Natuurwerkgroep: bedankt hiervoor.

Zaterdag 3 november werden de handen weer uit de mouwen gestoken tijdens de Natuurwerkdag. Tegenover 'de Musdonck' werd een houtwal gesnoeid. Na afloop lieten de kinderen zich de broodjes en soep goed smaken.

In de week van 19 tot 23 november organiseerden we samen met de Natuurwerkgroep een buitenschoolse activiteit op de bassischool. De kinderen van de BSO konden pindakettingen rijgen en vogelhuisjes timmeren.

Zaterdagmiddag 24 november namen we als JNW deel aan de opening van het winterseizoen. Voorheen was dit de kerstmarkt. We verkochten vogeltaarten en de kinderen konden hier een eigen taartje versieren. Het was niet erg druk maar voor ons is het een welkome aanvulling op onze financiën.

Samen met SPILL gingen we op zaterdag 8 december bomen en struiken planten op de 'Plistert' aan de Heuvelstraat. Er werd erg hard gewerkt en ook hier was het spreekwoord van toepassing: vele handen maken licht werk.

Onze laatste activiteit van het jaar op vrijdagavond 14 december bestond uit het maken van een nestkastje en wintervoedsel. Er werden pindakettingen geregen, vogeltaartjes versierd en vetbekers gemaakt. Na afloop vertrok iedereen met een goed gevulde tas naar huis en konden de vogeltjes in de tuin weer genieten van ons voedsel.

=====

Publicatie wallenboek door Natuurwerkgroep Liempde:

VERBORGEN MIDDELEEUWEN IN HET GROENE WOUD.

Historische, landschappelijke en ecologische rijkdom van grenswallen

De oudste cultuurhistorische landschapselementen in Het Groene Woud (gemeenten Oirschot, Best, Meierijstad en Boxtel) zijn zeer waarschijnlijk de grenswallen. Deze liggen in De Geelders, op Velder en in een aantal andere bosgebieden. Vanwege hun zeldzaamheid worden deze wallen gezien als zeer waardevol. De eerste onderzoekers naar de grenswallen in Het Groene Woud (in 2007/2008) waren K. Leenders, N. Maes en prof. P. Jungerius. Later is door verschillende onderzoeken in Het Groene Woud veel

aanvullende kennis vergaard. Ook is door Natuurwerkgroep Liempde ervaring opgedaan met herstel van deze waardevolle boselementen. Vanwege o.a. de oproep van het Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) is het initiatief door Natuurwerkgroep Liempde & Stichting Natuurprojecten Liempde) genomen om alle kennis en ervaring samen te bundelen tot deze publicatie. Kees Quinten, Karel Voets en Ger van den Oetelaar hebben een aantal hoofdstukken geschreven. Ook andere auteurs (Jan Janse, Ineke de Jongh en Jac Hendriks) hebben hun medewerking op vrijwillige basis gegeven. Ook zijn er een aantal aanvullende onderzoeken zoals mossen door Kees van Kessel en ongewervelden door Robin Kraaij. Pictures Publishers hebben er weer een prachtig boek van gemaakt. Dit alles

onder leiding van Ad de Kort. Tijdens de viering van het 30-jarig bestaan van Natuurwerkgroep Liempde is het samen met Stichting Natuurprojecten gepresenteerd. De eerste exemplaren van het boek werden opgesierd met een prachtige boekenlegger met een gedicht van ons lid Jos van Ooijen.

=====

NATUURREALISATIE DOOR NATUURWERKGROEP LIEMPDE

De Natuurwerkgroep Liempde is in samenwerking met Stichting Natuurprojecten erg actief in de versterking van de Liempdse natuur door het inrichten van nieuwe plekken en verbeteren van andere plekken. 2018 is een hoogtepunt geweest en 2019 gaat waarschijnlijk een nieuw record vestigen.

1. LANDSCHAPSVERSTERKINGSPROJECT 't COOT IN DE GEELDERS

Landschapsversterkingsproject door Natuurwerkgroep Liempde: hoeve 't Coot

Ten noorden van de Hoogstraat / Savendonkseweg, op de grens van Liempde en Boxtel ligt in *De Geelders* een oud gebied de *Leemskuilen*. Dit is waarschijnlijk een heel oude ontginning en tevens locatie van leemwinning. Het oostelijk deel bestaat uit een kamp genaamd 't Coot, later ook 't Koud genoemd en is nu eigendom van Staatsbosbeheer. Op de kaart van Verhees (1802) wordt ook hier de naam Coot vermeld. De *Leemskuilen* behoort tot het gebied Wedehagen, dat al vanaf 1314 bekend is. Op deze locatie heeft Natuurwerkgroep Liempde in samenwerking met Staatsbosbeheer in 2018, via aanplant door Perigrine B.V., de houtwallen op de perceelgrenzen hersteld zodat het oorspronkelijk kleinschalig Kasterense landschap weer terugkeert. Deze versterking is een deelproject van de Erfgoedstrategie De Geelders.

Hoeve 't Coot

De hoeve wordt in de documenten al vóór 1600 vermeld. De laatste eigenaren van de hoeve waren Martinus Schellekens (1892-1977) en zijn zus Anna Maria (1893-1967). Martinus is de vader van Harry Schellekens die op 14 september 2018 samen met Jan Fenten (Staatsbosbeheer), Peter van de Wiel (wethouder gemeente Boxtel), Jolan van Herwaarden (NWG Liempde) en Ad de Kort (Stichting Natuurprojecten Liempde) de ceremoniële openingshandeling verrichtte.

Erfgoedstrategie De Geelders

Stichting Het Groene Woud in Uitvoering heeft in 2014 het initiatief genomen om, bekostigd door Het Groene Woud een erfgoedstrategie met een uitvoeringsprogramma voor *De Geelders* te laten maken in samenwerking met de grootste eigenaren (Staatsbosbeheer, Marggraaf Stichting en Brabants Landschap) en andere betrokkenen. De belangrijkste uitvoerders van het uitvoeringsprogramma zijn de grote eigenaren. Natuurwerkgroep Liempde en Stichting Natuurprojecten Liempde hebben een aantal belangrijke deelprojecten uitgevoerd waaronder hoeve 't Coot, beplanten van de Buitenkamp (tussen Schutstraat en Savendonksestraat) en onderhoud van 't Heitje.

Hoeve 't Coot in 1832

2. HERSTEL VAN HET HEITJE IN DE GEELDERS

Midden in De Geelders ligt Het Heitje dat intensief beheerd dient te worden volgens de Erfgoedstrategie. Natuurwerkgroep Liempde heeft dit als vrijwilligersorganisatie opgepakt in samenwerking met eigenaar Staatsbosbeheer en Heem-Natuurgroep Sint-Oedenrode. Zo hebben de rabatten op Het Heitje in De Geelders in 2017 een onderhoudsbeurt gekregen en kunnen de plantensoorten zoals Kleine zonnedauw, Ronde zonnedauw, Klokjesgentiaan, Witte snavelbies, Blauwe zegge en Moeraswolfsklauw zich blijven ontwikkelen.

*herstel rabatten De Geelders op Het Heitje in boskamp Het Speet
(foto Karel Voets)*

3. HOOILANDENPROJECT “HOOILANDEN-TERUGVERKADELING” AAN DE VLEUTSTRAAT.

Natuurwerkgroep Liempde & Stichting Natuurprojecten hebben een belangrijk deelproject van SPPILL tot uitvoering gebracht. Binnen SPPILL was er het zgn. hooilandenproject. Door NWG & SNL is een goede locatie gezocht die te koop was. Deze locatie is, dankzij een door NWG & SNL ontwikkeld natuurplan, inmiddels gekocht van de provincie Noord-Brabant, over enige tijd wordt het eigendom overgedragen aan SNL. Een oppervlakte van maar liefst ruim 6,5 ha voormalige landbouwgrond wordt ingericht als waardevolle natuur in het kader van uitvoering van het Landschappen-van-Allure-project Kloppend Hart van Het Groene Woud. Samen met het volgende project gaat het om realisatie van ruim 8,7 hectare nieuwe natuur door NWG & SNL.

De toekomstige inrichting en het beheer gebeurt door onze vrijwilligers, in nauwe samenwerking met de aanliggende eigenaren, Brabants Landschap en met de gemeente Boxtel. Het natuurplan, gebaseerd op de situatie rond 1900, is "Hooilanden-Terugverkaveling" genoemd en wordt begin 2019 (tijdens o.a. de boomfeestdag) uitgevoerd en ligt aan de noordkant van natuurgebied De Scheeken, aan de Vleutstraat nabij Liempde.

4. NATUURPROJECT "ROUWBOMMEL"

NWG & SNL gaat twee Rouwbommel-percelen aan de (weg) Goossen Bunder voor de natuur inrichten. In totaal gaat het om een oppervlakte van 2,2 hectare die ook beheerd gaat worden. Het eigendom blijft bij de gemeente Boxtel. Dit project is het compensatieproject van het gemeentelijk plan "Box & Breakfast".

Tussen Natuurwerkgroep Liempde en de gemeente is op 19 juli 2018 een beheerovereenkomst over de Rouwbommelpercelen afgesloten. De toekomstige inrichting en het beheer gebeurt door vrijwilligers van Natuurwerkgroep Liempde (werkgroep Kleine Landschapselementen), in nauwe samenwerking met de aanliggende eigenaren, Brabants Landschap en met de gemeente Boxtel. Per 1 januari 2019 is het beheer formeel in handen van NWG Liempde. Het projectgebied van de Rouwbommel ligt aan de noordkant van natuurgebied De Scheeken, aan de weg Goossen Bunder en (bijna) aan de Vleutstraat nabij Liempde. Het ligt ook zeer dicht bij het hierboven genoemde hooilandenproject, waarmee het beheer gecombineerd kan worden. Samen met het vorige project gaat het om realisatie van maar liefst ruim 8,7 hectare nieuwe natuur door NWG & SNL. Inmiddels heeft NWG Liempde een plan gemaakt dat door de gemeente geaccordeerd is. In 2019 wordt het plan uitgevoerd

Eindbeeld

LIEMPDSE WILGEN

De Liempdse Wilg is een officiële variëteit binnen de wilgen. De Latijnse naam voor Liempdse Wilg is *Salix alba 'Liempde'*. De naam 'Liempde' is te danken aan het feit dat deze variëteit/kloon ontstaan is in Liempde door het werk van twee Liempdenaren: Kees Sanders en Harrie van der Vleuten. Kees Sanders is de grootvader van de huidige uitbater van café 't Groene Woud. Deze bijzondere, in de jaren vijftig in Liempde (op Kasteren) opgekweekte wilg, is opnieuw beschikbaar om te planten. Wilgenhout had vroeger de voorkeur van de Liempdse klompenmakers, omdat klompen gemaakt van dit hout lichter en beter bestand waren tegen vocht. De grond rondom Liempde bestaat echter uit vochtige leem. Deze grondsoort veroorzaakt vaak de watermerkziekte bij wilgen. Reden waarom Kees Sanders aan het experimenteren sloeg en de Liempdse Wilg opkweekte. De Liempdse Wilg is namelijk beter bestand/resistenter tegen de watermerkziekte en wordt veelvuldig aangeplant door Natuurwerkgroep Liempde. Een aantal Liempdse wilgen zijn op 12 april 2018 geplant nabij café 't Groene Woud door het voltallige bestuur van Natuurwerkgroep Liempde, vanwege het 100-jarige jubileum van de familie Sanders als uitbater van café 't Groene Woud. Ook is er een herdenkingsbordje geplaatst

april 2018, bestuur NWG Liempde plant o.a. de Liempdse wilgen

=====

De Wilde Bij in de Sort

Omdat het nu winter is ligt alles in het bos een beetje in een rust periode. Maar zodra het voorjaar zijn intrede doet zullen wij weer aan de slag gaan in het Bijenbos. Zoals jullie weten is het Bijenbos en het Bijenhotel in de Sort volop in beweging. Wij proberen dit jaar een afspraak te maken met Pieter van Breugel om samen met hem het Bijenbos te bezoeken.

Samen met Pieter willen we kijken of de activiteiten die wij tot nu toe ondernomen hebben ook meer verschillende soorten Bijen naar de Sort hebben gebracht.

Wij als Natuurwerkgroep staan altijd open voor tips van een kenner, als wij nog aanpassingen kunnen plegen, of toevoegingen kunnen doen gaat dit zeker gebeuren. Het doel is om meer soorten Wilde Bijen naar de Sort te krijgen.

Ook zullen wij het Bijenhotel bezoeken en kijken of er bewoners te signaleren zijn.

Wilhelmien van den Biggelaar

=====

Liempdse CATALPA gered door goede samenwerking

Midden in Liempde staat een prachtige boom, een Catalpa, in maart 1985 is de boom aan de gemeenschap van Liempde geschonken door Imkersvereniging De Honingbij. De boom staat op een prominente plaats in het dorp en nu de grote paardekastanjes midden in het dorp weg zijn, is de boom nog van meer belang geworden voor het dorpsbeeld.

Jan van den Langenberg van Imkersvereniging De Honingbij sloeg begin augustus 2018 alarm over de slechte conditie van de boom en vroeg de NWG Liempde om hulp. Daarop liet NWG Liempde in augustus 2018 boomdeskundige Ludo van Mil (Van Mil & Essenstam) een rapportage maken waaruit bleek dat de boom onmiskenbaar blijvend is beschadigd maar de Catalpa ook zeker overlevingskansen heeft (*een Catalpa kan meer dan 100*

jaar oud worden), tenminste als er maatregelen getroffen worden. Deze maatregelen betreffen minder verhard oppervlak in de buurt van de boom en meer voeding in de bodem. Daarna heeft NWG Liempde de direct betrokkenen (*Louise Mak en Pieter van Uden van de gemeente; Jan van den Langenberg van Imkersvereniging De Honingbij; Mart van Dulmen van SPPiLL en Ger van den Oetelaar van NWG Liempde*) uitgenodigd voor een overleg ter plekke op 29 augustus 2018.

Ter plekke werden de voorstellen van Ludo van Mill om de boom te redden als redelijk en adequaat beoordeeld. Afsproken werd dat de maatregelen met machines onder regie van de gemeente gaan plaatsvinden en de maatregelen door vrijwilligers door SPPiLL. In september-oktober 2018 is alles in goede samenwerking uitgevoerd zodat deze prachtige boom een goede toekomst tegemoet gaat.

=====

Jaarverslag 2018, RO-groep

Een nieuwe omgevingswet, VLK, PAS, 'Tiny Houses', Biomassaplein, energietransitie, reductie CO² ; er komt nogal wat op ons af.

Helmer Wieringa, al vele jaren extern adviseur van de Wubbbb, heeft, met zijn pensioen in het zicht, onderstaande aantekening gemaakt met als centraal thema:

'We regelen nog steeds niet wat we willen bereiken met de fysieke leefomgeving: we toetsen vooral wat we niet willen, wat we willen tegengaan'.

Naar mijn idee een voorzet om voortaan te gaan kijken naar 'welke kwaliteit van de leefomgeving willen we eigenlijk'.

Helmer heeft ingestemd met de overname van zijn tekst.

Veel inspiratie en leesplezier!

Marcel van de Langenberg

Aantekening

Omgevingsvisie en Klimaatbeleid met Energietransitie: aanpak voor gemeenten.

Gevoed door waarnemingen over eerdere ambities van koppeling Milieu- en Ruimtedoelen

Helmer Wieringa, november 2018

De invoering van de Omgevingswet wordt mede ingezet om Klimaatbeleid met bijbehorende Energietransitie binnen het gemeentelijke domein handen en voeten te geven. Zo is de ambitie. Gemeenten mogen zich niet met alles bemoeien: ze mogen (of moeten) zich vooral ontfemen over de twee thema's Gebouwde Omgeving terwijl de rijksoverheid de overige thema's Mobiliteit, Landbouw en landgebruik, Industrie en Elektriciteit (niet: Energie!) landelijk gaat regelen. 1)

Gemeenten gaan al gedreven aan de slag: elk nieuwe uitdaging van deze schaal is een mooie kans voor bestuurlijke profilering en lokale vernieuwing (en op nieuw ambtelijk en advieswerk). Het is een goed moment om na te gaan hoe het samenspel Omgevingswet – Klimaatbeleid met Energietransitie kan verlopen. Het jaar 2019 wordt immers beleefd als een 'kanteljaar' van oud naar nieuw beleid en wetgeving. Daarom is het ook een goed moment om te leren van het al ingezette samenspel tussen milieu- en ruimtedoelen, en van de al lopende inzet van coördinatie van regelgeving ten gunste van minder regels en burgerbetrokkenheid. Het kan allemaal wel eens anders gaan lopen

Om met de ruimte te beginnen. De ruimtelijke ordening liep vast op de beperktheid van het vastleggen van 'functies' zoals landbouw, wonen en verkeer: deze functies (de actoren) konden zowel slecht als goed doen wat betreft effecten op de (ruimtelijke en milieu-) omgeving. Het regelen van functies op slechts ruimtelijke vlakjes (de wet: doel is een goede ruimtelijke ordening) voorkwam niet dat functies elkaar dwars zaten, dat functies door 'autonome ontwikkelingen' meer levensruimte gingen eisen (zoals diversiteit woon- en zorgbehoefte, groter transport, niet-grondgebonden landbouw, meer auto's met meer km's, meer verpakt voedsel, enz.) en dat de functies natuur, historie en landschap geen functies bleken te zijn maar 'waarden' (dus niet in een vlakje zijn vast te zetten). Milieu was als een overal aanwezige 3D-wolk geregeld maar beperkt tot tegengaan van negatieve effecten voor de mens en ook nog zonder het bredere woord gezondheid. Het is daarom goed dat de Omgevingswet deze nadelen aanpakt. Functies zijn onhandig, je kunt beter activiteiten regelen: je moet dus goed doen. Je hebt dus goed en slecht verkeer, goede en slechte landbouw, goede en slechte woningen enz. Elke functie gaat dus eigenlijk ontleed worden in activiteiten. Dit is ook het

centrale begrip van de wet zoals dat al was ingevoerd in milieuwetgeving (zoals Activiteitenbesluit). Immers mobiliteit of verkeer is geen slechte activiteit; het is pas slecht als het verkeer de verkeerde effecten geeft. Zo is het nu en zo is het straks geregeld. Althans: zo las ik de intentie van de

Omgevingswet.

De eerste Omgevingsplannen (de opvolger van de bestemmingsplannen) laten zien dat we nog in functies denken en functies regelen. Via de individuele vergunning wordt getoetst dat de activiteit binnen de functie (dus bijvoorbeeld kalkoenen houden binnen ‘Agrarisch’ of tandartsboren maken binnen ‘Bedrijven’) geen negatieve effecten heeft op de ‘fysieke leefomgeving’ (zoals ruimte en milieu nu samen heten in de Omgevingswet). Het Omgevingsplan kent dus geen kwalitatieve omgevingsdoelen voor de ruimtelijke vlakjes; het is niet anders dan we al deden in ‘bestemmingen’ en niet anders dan al is geregeld in landelijke normen (van geluid, emissie, risicobeperking enz.). En die normen zijn bovendien gericht op verminderen van negatieve effecten: als het geen kwaad

Doet, is de activiteit goed. De bestemming Verkeer regelt niet dat de weg op slot gaat bij x aantal auto’s ten gunste van de kwaliteitsdoelen van mobiliteit, woonwijk of gezondheid, even als ‘gek’ voorbeeld.

We regelen nog steeds niet wat we willen bereiken met de fysieke leefomgeving; we toetsen vooral wat we niet willen, wat we willen tegengaan. De Omgevingswet geeft bovendien nog meer thema’s de kans om te regelen wat we wel/niet willen dan in het huidige bestemmingsplan, zoals gezondheid, klimaat, inkomensklasse huurders, type winkels, ... type auto’s, opleidingsniveau horeca, route Sinterklaas?

Voorgaande alinea irriteert wellicht. Zo werkt het toch niet? Ik ben zo vrij om te stellen: helaas wel.

Bestemmingsdoelen verwoorden functies en stellen hiervoor doelen vast, zoals ‘bedrijven’, ‘maatschappelijke doelen’ of ‘verkeer’. Dat lijkt niet te veranderen. Hoewel deze functies op zich als positief doel zijn verwoord (‘bestemd voor bedrijven, kerken, verkeer, ...’) is de toetsing ouderwets: bouwen niet hoger dan, gebruik niet meer dan x m², uitstoot niet meer dan, geluid niet meer dan enz. Zoals een festivaldirecteur eens zei: zodra het maximale geluidniveau voor muziekfestivals landelijk -ik dacht- op 103 dB(A) is gesteld (!), zie je dat alle boxen op dit maximum worden afgesteld (met gehoorschadekans tot gevolg). Zoals we allemaal autorijden: ‘je mag hier 83 hoor!’ (mooi niet: je moet veilig rijden en nooit harder dan 80 km/uur. Geen verschil?).

Zoals elke slechte architect zegt: ‘je mag hier tot 10 m hoog en 10% extra lukt ook wel’. Het is dus dringend nodig om echt de bedoeling van de Omgevingswet te gaan regelen in Omgevingsplannen, namelijk welke kwaliteit van het leefomgeving willen we en welke activiteiten dragen hier aan bij. Dus twee verbeteringen die dringend nodig zijn, zeker als we aan de slag willen met Klimaatbeleid en Energietransitie. Dat komt zo.

Een tweede inzet van de Omgevingswet is om ‘het’ gemakkelijker te maken. Dit gebeurt door bundeling van wetgeving die over de fysieke leefomgeving gaat. Dat processen gemakkelijker gaan lijkt meer de wens van de gedachte dan werkelijkheid te worden. De Omgevingswet nodigt uit tot kwaliteitsdoelen van activiteiten voor meer thema’s dan nu in ruimtelijke ordening. Dus: scherper verwoorden van kwaliteitsdoelen voor meer thema’s dan nu met meer specifiek benoemde activiteiten. Dat zal niet minder regels geven, dat zal meer uitdaging bij het plan leggen met meer verantwoording. Hoewel de angst bij mij toeslaat, moet worden geconstateerd dat volgens mij de Omgevingswet dit bedoelt. ‘Het’ gaat niet gemakkelijker, ‘het’ wordt niet beter! (en het duurt wat langer en het kost wat meer). Ook dat is van belang voor het Klimaatbeleid.

Het samenspel ruimte – milieu via het tegengaan van negatieve effecten leidt tot onverwachte ontwikkelingen. Ik noem er twee die echt anders kunnen als we aan de slag gaan met klimaat en energie op gemeentelijk niveau. Het aansturen van de veehouderij om ammoniakemissie te verminderen -als voorbeeld- heeft geleid tot innovaties. Omdat het meetsysteem van ammoniakemissie uitging van een end-of-the-pipe-benadering leidde dit tot gesloten gebouwssystemen. Het vee werd de stal ingedreven om emissie te meten en dit negatieve effect te beperken. Dit technische spoor zit tot aan vandaag het ecologische spoor dwars (wat nu is opgepakt met het beleid van kringlooplandbouw); dat is immers lastig te meten. Ik zou zo ver kunnen gaan te stellen dat de meetregels van milieuwetgeving hebben geleid tot het doorzetten van schaalvergroting in gesloten gebouwen: megastallen. Gaat deze sturing met de Omgevingswet anders uitpakken? Een tweede,

geheel ander voorbeeld betreft de klimaatdoelstelling van vermindering van de CO2 uitstoot. De transportsector verbaast zich over de eenzijdige kijk van CO2 uitstoot uit de uitlaat: de wagens rijden al 20 jaar 1 liter op 3 km, soms 1 op 4 (voor de treinreiziger: een oude benzineauto doet 1 op 10, het lichtste, moderne benzineautootje doet 1 op 30, ik rij hybride met 1 liter voor 24 km). Het gebruik van fossiele brandstoffen is uit beeld geraakt door het bij wet geregelde CO2 doel: belangrijk maar de vraag is of het samenspel met de andere klimaat- en energiedoelen goed is afgewogen. In beide voorbeelden wil ik laten zien dat het sturen op effecten - hier van maximale emissies- niet leidt tot bedrijfs- of transportsystemen die als geheel 'beter' zijn. Ik leid hieruit af dat het wellicht beter is na te denken over het gewenste veehouderijsysteem en het gewenste transportsysteem dan het aanreiken van een 'kader van normen' waarbinnen elk systeem zich kan ontwikkelen. Ook dit lijkt me van belang als gemeenten via Omgevingswet klimaatdoelen en energietransitie gaan oppakken.

Bovenstaande brengt mij tot de conclusie dat de Omgevingsvisies en Omgevingsplannen in betere en meerdere kwaliteitsdoelen per activiteit moeten gaan denken. Hierbij is een activiteit een 'systeem' dat in alles bijdraagt aan die gewenste fysieke leefomgeving. En hierbij zijn kwaliteitsdoelen het omgekeerde van het beperken van negatieve effecten: het zijn gewenste effecten. Met deze basis zie ik veel kansen voor gemeentelijk klimaatbeleid en energietransitie: nota bene ook over de thema's die de rijksoverheid met landelijke afspraken wil regelen. Nog beter gesteld: de gemeenten moeten volgens de Omgevingswet alle thema's op gemeentelijk niveau regelen, niet alleen wat betreft de 'ruimtelijke afweging' zoals nu de verwachting is, maar juist ook in relatie tot sturing van alle systemen die de gemeente aangaan. En dat zijn ze allemaal! Ook de gemeente Boxtel gaat over de lokale schaliegaswinning voor landelijke gasbehoefte of - andersom- over lokale aanwending van windmolenenergie uit de Noordzee – om maar wat te noemen.

Hoe kan de Omgevingsvisie en omgevingsplan dit dan oppakken? Zoals hierboven is onderbouwd dient het Klimaatbeleid met haar CO2 doelstelling uitgebouwd te worden tot een benadering van het geheel van activiteiten als systemen. Het proces zal moeten starten met de onderkenning dat de CO2 doelstelling weliswaar een vanuit het rijk geformuleerde opgave is, maar dat deze te beperkt is en daarom zelfs risicovol: er kan afwenteling ontstaan naar andere onbedoelde effecten. Het afwegen van alle effecten -voor zover de kennis van nu reikt- is de opgave van de Omgevingsvisies. Zo ook de Energietransitie. Energie is geen 'functie' op zich, al zullen landelijke energieproducenten dit bestrijden uit strategisch belang. Energie volgt uit de wijze zoals we activiteiten als systeem willen organiseren. Anders gezegd: door activiteiten te analyseren op hun energiebehoefte en energierendement kunnen we werken aan energietransitie. Wederzijdse afhankelijkheden van activiteiten voor energie zijn dan onontbeerlijk en geven een extra dimensie aan de opgave. De landelijke energieopgave is verwoord als een gasloze aankoppeling aan een landelijk elektra-systeem.

Omgevingsvisies vereisen antwoord op de vraag in hoeverre lokale circulaire energiesystemen zijn overwogen en afgewogen. Afhankelijkheid van een landelijk netwerk is geen uitgangspunt maar een lokale, nog te maken keuze.

26 november 2018

1)“(…) ligt voor gemeenten de grootste opgave in de gebouwde omgeving. Daarin nemen gemeenten ook de regie op zich om met landsbrede wijkgerichte aanpakken te komen. Dat betekent dat de opgave door gemeenten samen met anderen moet worden opgepakt. Onze insteek daarbij is dat de energietransitie de burger niet op grote additionele kosten jaagt en iedereen mee kan. (...) Dit voorjaar zijn de onderhandelingen voor het Klimaatakkoord gestart, met als doel in 2030 de CO2- uitstoot terug te dringen met 49%. De onderhandelingen staan onder coördinatie van het Klimaatberaad en worden inhoudelijk gevoerd aan 5 sectortafels (Industrie, Gebouwde Omgeving, Elektriciteit, Landbouw en landgebruik, Mobiliteit). De VNG is zowel in het Klimaatberaad als aan de tafels bestuurlijk vertegenwoordigd.”

Citaat uit

<https://vng.nl/onderwerpenindex/milieu-en-mobiliteit/energie-en-klimaat/nieuws/energietransitie-en-de-rol-van-de-raad>

JAARPROGRAMMA 2018 NATUURWERKGROEP LIEMPDE

Aanvang lezingen: 20.00 uur in Café 't Groene Woud,
(tenzij anders vermeld) Kasterensestraat 23 te Liempde
Vertrek wandelingen: 09.00 uur bij Café 't Groene Woud te. 0411 631291
(tenzij anders vermeld).

www.natuurwerkgroepliempde.nl e-mail: info@natuurwerkgroepliempde.nl

Dag	Datum	Activiteit	Door wie?	Contact NWG
zo.	7 jan.	Winterwandeling De Geelders	Ger van den Oetelaar	Martien Roestenburg
di.	9 jan.	Natuurfilms i.s.m. Heem-natuurgroep St.Oedenrode en IVN Rooi	Mark Kapteijns	Ton Popelier
za.	20 jan.	Kleine Landschapselementen	KLE	Dorine Bekkers
do.	8 feb.	Lezing "Het raadselachtige leven van vogels"	Lou Megens	Ton Popelier
za.	17 feb.	Kleine Landschapselementen	KLE	Dorine Bekkers
zo.	27 feb.	Wandeling Smaldonk, Schijndel	NMC Schijndel	Ton Popelier
za.	10 mrt.	Kleine Landschapselementen	KLE	Dorine Bekkers
wo.	14 mrt.	Boomplantdag	Bestuur/KLE	Bestuur
do.	15 mrt.	Lezing "Namen van planten"	Rini Kerstens	Ton Popelier
zo.	18 mrt.	Wandeling Zegenwerp, St.Michielsgestel	Gijs Sterks NG Gestel	Ton Popelier
do.	29 mrt.	Algemene Ledenvergadering	Bestuur	Bestuur
zo.	8 apr.	Wandeling Moerputten, Vlijmen	IVN Den Bosch	Ton Popelier
do.	19 apr.	Lezing "Natuurbeelden zoals je zelden ziet"	Jan van der Heijden	Martien Roestenburg
zo.	22 apr.	Vrijwilligersdag		Ton Popelier/ Karel Voets
wo.	16 mei	Nationale Vogelweek	Vogelwerkgroep	Ton Popelier/ Dirk Eijkemans
za./ ma.	19/21 mei	Pinksterweekend	comité	Martien Roestenburg
zo.	27 mei	Wandeling Moorselen, Mariahout	IVN Laarbeek	Ton Popelier
do.	31 mei	Lezing "Libellen"	Ernst-Jan van Haaften	Ton Popelier
zo.	3 jun.	Wandeling Dommelbeemden/Moerkuilen	Jeanne Soetens	Ton Popelier
za.	16 jun.	Festiviteit 30-jarig bestaan NWG	comité	Ton Popelier
zo.	2 sep.	Fietstocht "Rondom Limpt	Ineke van Giersbergen	Martien Roestenburg
do.	6 sep.	Aftrap seizoen 2018/2019 Kleine Landschaps Elementen	KLE	Dorine Bekkers
do.	20 sep	Tussentijdse ledenvergadering/ Lezing "Down Under"	Bestuur/ Ad de Kort	Bestuur
za.	22 sep.	Kleine Landschapselementen	KLE	Dorine Bekkers
do.	27 sep.	Startavond cursus Bos	Ger van den Oetelaar	Ton Popelier
zo.	30 sep.	Wandeling Regte Heide, Goirle	Ineke de Jongh	Ton Popelier
zo.	7 okt.	Herfstwandeling	M. en A. vd. Waaij	Martien Roestenburg
za.	13 okt.	Kleine Landschapselementen	KLE	Dorine Bekkers
do.	25 okt.	Lezing "Natuurgeluiden"	Bert Gras	Ton Popelier

JAARPROGRAMMA 2018 NATUURWERKGROEP LIEMPDE (vervolg)

vrij.	26 okt.	"Nachtbrakers"	comité i.s.m. JNW Liempde	Martien Roestenburg/ Ton Popelier
za.	27 okt.	Boekpresensatie in het kader van 30 jarig jubileum	Ger van den Oetelaar	Ger van den Oetelaar
za.	3 nov.	Nationale Natuurwerkdag	KLE	Dorine Bekkers
zo.	11 nov.	Wandeling "Dynamisch Beekdal de Aa", Middelrode	Bert Subelack NG Gestel	Ton Popelier
za.	17 nov.	Kleine Landschapselementen i.s.m. Vlinderstichting & COA	KLE	Dorine Bekkers
do.	22 nov.	Lezing Zoogdieren Nieuwkomers	Jos Marcelissen	Ton Popelierza
za.	8 dec.	Kleine Landschapselementen i.s.m. Jeugd Natuur Wacht	KLE	Dorine Bekkers
zo.	9 dec.	Wandeling De Baest, Oirschot	Jack van Nunen IVN Oirschot	Ton Popelier
do.	13 dec.	Foto/film-avond	comité	Ton Popelier
za.	17 dec.	Kleine Landschapselementen	KLE	Dorine Bekkers
vrij.	28 dec.	Busexcursie		Martien Roestenburg

Voor meer informatie: www.natuurwerkgroepliempde.nl en e-mail: info@natuurwerkgroepliempde.nl

Werkgroepen 2

Gidsenwerkgroep

Henk van Boxmeer
Hein de Koning
Ad de Kort
Eric van Oijen
Ger van den Oetelaar
Toon Ondersteijn
Bernadette Roestenburg
Lex Schregardus
Jeanne Soetens
Bert Vervoort
Karel Voets
Jan Zandbergen

Jeanne Zandbergen
Wilhelmien vd Biggelaar

Nestkastenwerkgroep

Dirk Eijkemans
Thieu van Gestel
Daan Knoops
Rien Ondersteijn
Trees Timmermans
Toon Ondersteijn

Kleine Landschaps Elementen

Dirk Eijkemans
Jan van der Heijden
Mario Knoops
Ad de Kort
Marcel v.d. Langenberg
Maik Bekkers
Bert Termeer
Casper Ganzenboom
Lex Schregardus
Cees Sleutjes
Co Kramer

Karel Voets
Martien Roestenburg

Driek Termeer
Eric van Ooijen
Frans van Giersbergen
Frans Wouters
Jan van Lierop
Kees van de Griendt
Kees van Kessel
Maria Joosten
Dorine Bekkers

Plantenwerkgroep

Annemiek Grünfeld
Rien Ondersteijn
Gerie de Rooij
Bernadette
Roestenburg
Margreet v.
Ruremonde
Bert Schellekens
Frans Vlamings
Anneke van der Waaij
Maarten van der Waaij
Jan van Dingenen

Vogelwerkgroep

Thieu van Gestel
Jan van der Heijden
Daan Knoops
Leo van de Laar
Toon Ondersteijn
Dirk Eijkemans

Werkgroep RO
Ad de Kort
Karel Voets

Jaap van der Woude
Marcel vd Langenberg

Paddenwerkgroep

Tiny van de Griendt
Maria Jeurissen
Daan Knoops
Dirk Eijkemans
Jolan van Herwaarden
Ad de Kort
Annie Vervoort
Lex Schregardus
Kees van de Gri
Margreet v. Kur
Jeanne Soetens
Karel Voets

Toon Ondersteijn
Bert Termeer

Bernadette Roestenburg
Bert Vervoort

Werkgroep PR

Lisette Verhoeven
Toon Voets
Bernadette Roestenburg
Ton Popelier

De coördinator van de werkgroepen staat vet gedrukt.

